

Selvitys kotihoidontuen kuntalisän käyttöönottoa koskien

Taustaa

Keskustan valtuustoryhmän valtuutettu Anna Pulkkinen ja 28 muuta valtuutettua jättivät kaupunginvaltuuston kokouksessa 12.6.2023 valtuustoaloitteen kotihoidontuen kuntalisän eli Järvenpää-lisän käyttöönottamisen selvityksestä. Kaupunginhallitus päätti lähettää kaupunginvaltuuston kokouksessa 12.6.2023 saapuneen valtuustoaloitteen kotihoidontuen kuntalisän eli Järvenpää-lisän käyttöönottamisen selvityksen opetuksen ja kasvatuksen palvelualueelle valmisteltavaksi.

Varhaiskasvatuksen järjestäminen

Varhaiskasvatuslain 2018/540 mukaan kunnan on järjestettävä varhaiskasvatusta siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Järvenpään kaupunki järjestää varhaiskasvatusta kunnallisena päiväkotitoimintana ja perhepäivähoitona sekä lisäksi yksityistä varhaiskasvatusta palvelusetelitoimintana ja ruotsinkielistä varhaiskasvatusta ostopalvelutoimintana.

Varhaiskasvatuksen järjestämisen tavoitteet

Vuonna 2018 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain, valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja sekä Marinin että Orpon hallitusten hallitusohjelmien yhtenä tavoitteena on ollut tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden lisääminen varhaiskasvatuksen osallistumisastetta kasvattamalla. Lisäksi varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

OECD:n mukaan lasten varhaiskasvatukseen osallistumisella on todettu olevan myönteisiä vaikutuksia lapsen kehitykselle. Varhaiskasvatus heijastuu esimerkiksi siihen, miten 15-vuotias suoriutuu avaintaitoja mittaavassa PISA-tutkimuksessa (Programme for International Student Assessment). OECD:n mukaan varhaiskasvatuksella on myönteinen vaikutus etenkin maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulumenestykselle. Varhaiskasvatukseen osallistuneet maahanmuuttajataustaiset oppilaat menestyivät PISA-tutkimuksessa merkittävästi paremmin kuin ne, jotka eivät olleet siihen osallistuneet.

Erityisen tärkeää varhaiskasvatus on epäedullisissa sosioekonomisissa olosuhteissa eläville lapsille. Varhaiskasvatukseen osallistumisen merkitystä korostetaan tasa-arvoisen oppimisen ja koulutukseen osallistumismahdollisuuksien ensimmäisenä askeleena. Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että varhaiskasvatuksen osallistumisastetta nostetaan erityisesti yli 3-vuotiaiden lasten osalta. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on Suomessa edelleen muita Pohjoismaita jäljessä, vaikka viime vuosina se on noussut. Erityisiä toimia suunnataan maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisasteen nostamiseksi varhaiskasvatuksessa. Tämä vahvistaa maahanmuuttajataustaisten lasten suomen ja ruotsin kielen osaamista ja integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Näin vahvistetaan varhaiskasvatuksen laatua, tasoitetaan oppimiseroja sekä ehkäistään segregatiota.

Varhaiskasvatuksen osallistumisaste

Suomessa varhaiskasvatukseen osallistuvien 1-6-vuotiaiden lasten määrä on kasvanut vuoden 2011 62%:sta noussut vuoden 2021 75%:iin. Vaikka osallistumisaste on noussut, on varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten lukumäärä ikäluokkien pienenemisen myötä laskussa. Varhaiskasvatukseen osallistuminen yleistyy vahvasti yhden ja kolmen ikävuoden välillä: vuonna 2021 osallistui 1-vuotiaista lapsista varhaiskasvatukseen 38 %, kun 3-vuotiailla osuus oli jo 83 %. Silti Suomi jää EU:n asettamasta varhaiskasvatukseen osallistumisen tavoitteesta, joka on 96

prosenttia ikäluokasta 3-vuotiaista oppivelvollisuuskoulun alkuun. Suomessa tämä ryhmä käsittää 3–6-vuotiaat. Indikaattorissa on Suomen osalta mukana myös 6-vuotiaiden esiopetus, johon osallistuu lähes koko ikäluokka. Nykyisistä EU-maista vain Ranska, Irlanti, Belgia, Tanska, Espanja ja Ruotsi täyttivät 96 prosentin tavoitteen vuonna 2019. Suomessa varhaiskasvatuksen osallistumisaste on viime vuosien kasvusta huolimatta edelleen alhaisempi kuin muissa Pohjoismaissa sekä alle 3-vuotiaiden että 3–5-vuotiaiden ikäryhmissä. Pohjoismaista kaikki muut maat paitsi Suomi täyttivät EU-tavoitteen. Tavoite sisältyy Euroopan Neuvoston päätöslauselmaan EU-tason koulutusalan strategisista prioriteeteista vuosina 2021–2030. Prioriteettien tavoitteena on mm. koulutuksen laadun, tasapuolisuuden ja osallistavuuden parantaminen ja kaikkien oppijoiden menestyksen lisääminen. Suomessa varhaiskasvatuksen osallistumisaste jää alle OECD-keskiarvon 3–5-vuotiaissa, mutta alle 3-vuotiaiden osallistumisaste on hieman OECD-keskiarvoa korkeampi. (OECD Education at a Glance 2020; Varhaiskasvatukseen osallistuminen yleistyy nopeasti Suomessa ja kansainvälisesti 11.6.2021 [Mika Tuononen](#); OPH Uutinen 23.03.2023 Luupin alla: Mitä tilastot kertovat varhaiskasvatukseen osallistumisesta ja sen järjestämisestä Suomessa?)

Kotihoidontuen kuntalisä

Kela maksaa kotihoidon tukea alle 3-vuotiaasta lapsesta, joka ei ole varhaiskasvatuksessa. Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen) tai yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja (esim. yksityinen päiväkotitai perhepäivähoitaja). Jos kotihoidossa olevalla alle 3-vuotiaalla on alle kouluikäisiä sisarusia, myös heidän hoitamisestaan voi saada kotihoidon tukea. Etuuden maksaminen päättyy viimeistään silloin, kun perheen nuorin lapsi täyttää 3 vuotta.

Kotihoidon tuki muodostuu lakisääteisestä hoitorahasta sekä tulojen ja perheen koon mukaan määräytyvästä hoitolisästä. Hoitorahaa maksetaan jokaisesta tukeen oikeutetusta lapsesta. Hoitolisää maksetaan vain yhdestä lapsesta.

Hoitoraha on yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta 341,69 €/kk, muista alle 3-vuotiaista 102,30 €/kk sekä yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista 65,73 €/kk (65,09 €/kk) kustakin. Hoitolisää maksetaan vain yhdestä lapsesta, ja enimmillään se voi olla 182,86 €/kk. Kotihoidon tuki kokonaisuudessaan on kunnan kustantamaa tukea perheille, vaikka tuki maksetaankin Kelan toimesta. (Kela, Kuntaliitto).

Selvitysten mukaan kotihoidontuen kuntalisällä ei ole merkittävää vaikutusta perheiden valintoihin varhaiskasvatustalouden suhteen. Suurin osa Suomen kunnista ei lisää maksa. Tutkimustulokset osoittavat, että euromääräisesti suurempi kotihoidon tuki vähentää keskimäärin äitien työllisyyttä ja ansiotuloja. Mikään tutkimusmittareista ei viittaa siihen, että lasten kotihoidon tuen vaikutukset lapsiin olisivat keskimäärin positiivisia.

Kotihoidontuen kuntalisän vaikutukset

Kotihoidontuen kuntalisän vaikutuksia on tutkittu melko vähän ja kuntalisän käyttöönoton tai nostamisen kannattavuus riippuu monista tekijöistä kuten kunnan taloudellisesta tilanteesta, perheiden tarpeista ja toiveista sekä lasten edusta. Kuntalisän vaikutuksia tulisi arvioida kokonaisvaltaisesti ja pitkällä aikavälillä. Pelkän kotihoidon tuen ja sen kuntalisän vaikutusten arviointi varhaiskasvatustalouden kysyntään on melko hankalaa.

Tutkimustulokset osoittavat, että euromääräisesti suurempi kotihoidon tuki vähentää keskimäärin äitien työllisyyttä ja ansiotuloja. Tutkimustulosten perusteella lasten kotihoidon tuella on siis merkittävä lasten vanhempien välistä tasa-arvoa heikentävä vaikutus. [THL:n mukaan](#) naiset ovat tähän asti pitäneet jopa 98 prosenttia perhevapaista. Perhevapaiden aiheuttamat riskit työuralle,

palkkakehitykselle ja eläkkeisiin kohdistuvat siis pääosin naisiin. Mitä pidempään vanhempi on hoitovapaalla, sitä suurempi vaikutus sillä on jäämättä saatuihin palkkoihin ja sitä kautta eläkkeeseen.

Mikään tutkimusmittareista ei viittaa siihen, että lasten kotihoidon tuen vaikutukset lapsiin olisivat keskimäärin positiivisia. (Paying Moms to Stay Home: Short and Long Run Effects on Parents and Children Gruber, Jonathan; Huttunen, Kristiina; Kosonen, Tuomas (2022-11-29).

Julia Kuusiholman CHILDCARE-tutkimuksen tulokset osoittavat, että korkeasti koulutettujen äitien noin 1-vuotiaat lapset olivat useammin varhaiskasvatuksessa kuin lapset, joiden äideillä ei ollut ammatillista koulutusta, mikäli kunnassa maksettiin kotihoidontuen kuntalisää. Sitä vastoin niissä kunnissa, joissa ei maksettu kyseistä lisää, äidin koulutustausta ei selittänyt lapsen hoitoratkaisua. Myös perheiden tuloja tarkasteltaessa kuntalisä oli merkityksellinen. Kun kunta maksoi kotihoidontuen kuntalisää, suurituloisten perheiden lapset olivat useammin varhaiskasvatuksen piirissä kuin pienituloisten perheiden lapset. He olivat useammin kotihoidossa.

Yhteenvedon voidaan todeta, että kotihoidon tuen kuntalisä näytti kannustavan lapsen kotihoitoon erityisesti mm. äitejä, joilla ei ole ammatillista koulutusta. (Kuusiholma, Julia. (2019) Ovatko perheiden lastenhoitoratkaisut paikallisesti ohjattuja? CHILDCARE-blogi, 13.12.2019.)

Järvenpään varhaiskasvatuksen palveluverkko

Järvenpään varhaiskasvatuksen palveluverkkoa on tarkasteltu vuoteen 2040 saakka eri skenaarioilla koskien erityisesti varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Alle 3-vuotiaiden osallistumisaste varhaiskasvatukseen on ollut kasvussa niin, että vuonna 2020 se oli 38%, vuonna 2022 41% ja vuonna 2023 sen ennustetaan olevan 45%. Vaikka osallistumisaste nousisi arvioitua korkeammaksi erityisesti alle 3-vuotiaiden osalta, palveluverkko pystyy vastaamaan varhaiskasvatuksen palvelutarpeeseen.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuus

Varhaiskasvatuksen henkilöstön saatavuus on Järvenpäässä valtakunnallisesti hyvällä tasolla ja sen eteen tehdään koko ajan töitä mm. palkkausta parantamalla, monimuotokoulutuksia, rekrytointia ja rekrytointimarkkinointia kehittämällä sekä valmentavaan johtamiseen ja yhteisöohjautuvuuteen satsaamalla.

Kotihoidontuen kuntalisän kustannukset

Lasten kotihoidon tuen kuntalisän suuruus Suomessa oli vuonna 2020 keskimäärin 169 euroa/lapsi. Mikäli Järvenpäässä kotona olevista alle 3-vuotiaista lapsista maksettaisi kotihoidon tuen kuntalisää 100e/kk/lapsi olisivat kustannukset nykyisellä lapsimäärällä 787 200 euroa vuodessa ja mikäli kotihoidon tukea maksettaisi 150e/kk/lapsi kustannukset olisivat 1 180 800 euroa vuodessa. Järvenpäässä kotihoidon tuen kuntalisään ei ole varauduttu vuoden 2024 talousarviossa.

Yllä esitetyillä perusteilla esitämme, ettei Järvenpäässä oteta käyttöön kotihoidontuen kuntalisää.